

## Plácido Domingo, bariton?

(Costin Popa – 3 martie 2010)



### Un mare cântăreț-actor

Bariton? Așa a început să cânte pe scenă, în 1957, într-un rol de zarzuelă, alături de mama sa. După doi ani, a audiat la Opera Națională din Mexico City, tot ca bariton dar, cu acel prilej, i s-a solicitat să încerce și câteva portative tenorale. Recunoscându-i-se vocalitatea adevărată, a fost imediat angajat ca tenor. Au fost începuturile unei cariere fulminante care continuă și în prezent, la 69 de ani.

O performanță absolut remarcabilă pentru o voce lirică masculină înaltă și nu numai. Chiar și bașii și baritonii, a căror longevitate artistică este fiziologică sporită, se opresc cu ceva timp înainte.

Desigur, vocea - caldă și velurată - este o premisă indispensabilă. Dar secretele lui Domingo stau în rezistența incredibilă a aparatului său fonator cu toată musculatura care îl ajută, în sănătatea vocală de invidiat, în tehnica – dacă nu ideală, ca în manuale – cel puțin suficient de asigurătoare pentru a-i dăruia confortul în cânt și rezistența la duranță. Acestor daruri li se circumscriu muzicalitatea, simțirea artistică intensă, expresivitatea scenică, energia fizică și mentală bine conservată. Produsul? Nu un vocalist de referință (à la Pavarotti), ci un mare cântăreț-actor al scenelor lirice.

### Incursiuni baritonale

După o primă tentativă cu rolul Figaro din **Bărbierul din Sevilla** de Rossini în 1992 pe disc, primită cu răceală de critici, recent, Plácido Domingo și-a amintit din nou de adolescență și, ambițios, a invadat teatrele celebre cu rolul titular, de bariton, din **Simon Boccanegra** de Verdi. L-a cântat deja la Staatsoper unter den Linden din Berlin, la Metropolitan din New York, urmează Opera din Zürich, Teatro alla Scala din Milano, Opera Regală Covent Garden din Londra, Teatro Real din Madrid. Atracția pentru public a fost maximă, succesul comercial, garantat. Artistul este o mare vedetă, lumea se înghesuie să-l vadă într-un rol atipic și, în plus, se gândește că ar putea fi una din ultimele ocazii de a-l admira pe scenă, deși agenda tenorului autoapreciat bariton se completează an de an.

În București, a putut fi văzut în transmisia directă de la Metropolitan, pe marele ecran, a operei **Simon Boccanegra**. N-am fost prezent, comentam în studio transmisia simultană radiofonică, pentru posturile România Muzical și România Cultural. După seara cinematografică, am auzit aprecieri dintre cele mai elogioase, practic fără rezerve, venite din diverse medii. Domingo a sedus cinefilii operatici, toată lumea a apreciat trăirea intensă, jocul de scenă, implicarea în spectacol. Nu mă îndoiesc nici o secundă că ar fi fost altfel. Ca actor, este copleșitor în orice tălmăcire.

## Raportul timbru-rol

Din unghi sonor, epurat de vizual, o evaluare mai profundă se impune. În tot acest cor laudativ, nu trebuie uitat niciun moment că fundamentele vocale au pornit de la o bază falsă. Timbralitatea lui Domingo este în mod clar de tenor iar rolul Boccanegra este scris pentru bariton. Chiar dacă trecerea anilor i-a mai adumbrat culoarea glasului – nu suficient pentru a fi considerată de bariton -, chiar dacă artistul îngroașă unele sunete – cu grijă pentru a nu se decalibra și a strica linia sonoră -, spaniolul rămâne indubitabil tenor. Desigur, notele grave, pe care nu le poate evita fiind scrise pentru bariton, rezonază surd și opac. Cu cele înalte n-a avut probleme, ambitusul nefiindu-i integral solicitat.

Dar de aici, de la nepotrivirile de culoare, preceptele științifice ale esteticii vocale ne duc într-o altă arie de analiză, aceea făcută prin prisma stilisticii romantice – căreia opusul verdian îi aparține pe de-a-ntregul – cu tot ce decurge în ceea ce privește raportul timbru-rol.

Cristalizarea corespondenței între culoarea, calibrul timbral și personalitatea personajelor a fost unul din marile câștiguri ale operei romantice, care a depășit deseori edulcorări baroc-belcantiste dar a preluat de la acestea ce era mai bun și mai valoros. Când melodrama a început să accepte realismul și l-a contrapus ambiguității timbrale de secol XVIII și debut de secol XIX, belcanto-ul a dispărut ca stil pur. Ni s-au propus eroi pasionali, cu afișare liberă a sentimentelor, depărtați de cei cărora hedonismul le era exprimarea de căpătâi. A fost un mare pas înainte, continuat apoi de lirica veristă în drumul către drama muzicală și alte teritorii apropiate de epoca noastră.

Îmbrățișând conflictele romantice, pornind de la aceste raporturi și particularizând, Verdi și-a construit personajele cu precizie: îndrăgostiții sunt tenori – simboluri ale tinereții și idealurilor, opozanții – dușmani, rivali, complotiști, răzunători etc. - sunt baritoni sau bași.

## Tații verdieni

O categorie însemnată de eroi verdieni baritoni sunt tații. Îi numesc aici pe Nabucco, Francesco Foscari, Miller, Stankar (**Stiffelio**), Rigoletto, Germont, Simon, Egberto (**Aroldo**), Amonasro..., părinți nobili sau rudimentari, generoși sau vindicativi, patrioți sau teroriști, blânzi sau aroganți, raționali sau absurzi.

Prin timbralitatea tenorală intrinsec - nativă a lui Domingo, raporturile se schimbă radical și dramatic. În **Simon Boccanegra**, duetul cu Amelia, între tatăl Simon și fiica sa soprană, sună ca între doi... amorezi, confruntarea dogelui Simon cu Gabriele, și el tenor, nu mai evidențiază diferența timbrală bariton-tenor, ambii sunt tenori de parcă ne-am situa în plină vocalitate belcantistă rossiniană transportată în scriitură romantică. Verdi n-ar fi fost de acord să i se dea la gunoi conceptul său evolutiv, pe care l-a dus spre înalte culmi de măiestrie.

Și pentru a sublinia o dată în plus importanța raportării corecte între timbru și rol, trebuie spus că, în estetica vocală, cheștiunea culorii de glas se pune și mai subtil decât aici, unde devierea este flagrantă și grosolană. Chiar în cadrul aceluiași tip de voce, pretențiile sunt foarte severe. Există tenori cu culoare de un lirism pur care nu pot conferi pondere personajelor spinte sau chiar dramatice în interpretarea cărora se aruncă orbește. Există tenori eroici cu sonoritate metalică, atât de seduși de poetica unor îndrăgostiți încât încearcă să-i descrie cu voci de stentor. Și să nu credem că problemele se limitează doar la acest tip de glas. Sopranele, mezzosopranele, baritonii, bași

cad deseori în aceleași erori. Din păcate, star-sistem-ul de azi le încurajează. Dacă nu impresarii și managerii, cel puțin criticii și publicul trebuie să dea atenția cuvenită fenomenului. Cu reacții pe măsură. Pavăza în jurul raportului corect timbru-rol trebuie întărită.

Va continua renumitul tenor spaniol cu asemenea incursiuni? Vor mai exista și alți temerari? Un singur răspuns. Sper că nu.

Una peste alta, rememorând ceea ce am scris în primele paragrafe și dând Cezarului ce-i al Cezarului, chapeau-bas Plácido Domingo pentru toate eforturile și aportul adus culturii! Dar nu trebuie uitat niciun moment că estetica vocală și specificul romantic verdian din **Simon Boccanegra** suferă.

P. S. Am făcut aceste notații înainte să aflu că tenorul va fi supus unei intervenții chirurgicale nelegate de aparatul fonator. Sunt convins că, după perioada de convalescență, va reveni pe scenă. Marile spirite sunt adânc devotate misiunii și darurilor lor.